

Kapitalismi on oman edun tavoitteluun, ahneuteen ja keinotteluun perustuva talous. Valtiovalta säättää lait, jotka ovat laillisuuden savuverhoa markkinoiden diktatuurin ylle, vastaamaan hallitsevan luokan tahtoa.

Reaalisesti olemassa olevan kapitalismin valtimo ja laskimo on raha- ja finanssijärjestelmä. Se on talouden toinen todellisuus reaalityalouden eli työn ja toimeentulon talouden rinnalla, ja se on alkanut elää siitä riippumattomana omaa virtuaalista elämäänsä. Järjestelmän sydämessä pankit tahdistavat rahankiertoa pankkien välisillä markkinoilla, jotka pitävät kapitalismin käynnissä.

Oppikirjojen mukaan uuden rahan laskevat liikkeelle keskuspankit. Se on harhakäsitys. Keskuspankit laskevat kyllä liikkeelle setelistön, mutta yli 90 prosenttia kierrossa olevasta rahasta on pankkien liikkeelle laskemaa, niiden velkaa toinen toisilleen. Pankkijärjestelmä pystyy luomaan (virtuaali)rahaa tyhjästä tuottamalla markkinoille finanssihyödykkeitä, joihin hirmuiset rahanmassat kiinnittyvät mutta jotka ovat reaalityalouden näkökulmasta usein pelkkiä haitakkeita tai turhakkeita.

Kun kapitalismi ajautui syksyllä 2008 maailmanlaajuiseen systeemikriisiin, se oli velka- eli luottokriisi, luoton loppu. Pankit eivät luottaneet toistensa kykyyn vastata veloistaan ja lunastaa liikkeelle laskemiaan finanssituotteita.

Poliitikot keskittivät reaalikapitalismin pelastusoperaation järjestelmän ytimeen: pankkikonkurssien ehkäisyyn. Valtiovallan käyttäjät pelastivat väärintekijät taloudelliselta tuholta julkisilla budjettivaroilla, kansalaisten kukkaroista. Kun yksityisiä velkoja otettiin yhteiseen maksuun, systeemiin syntyi moraalikato (moral hazard): yhden velalliset eivät joutuneet vastuuseen veloistaan, toiset joutuivat.

Hötörahaa tyhjästä

Kansantaloudessa taloudellisen kasvun välttämätön ehto on uusi velka.

Vuosikymmenen puolivälissä julkinen raha oli halpaa ja löysää. Kapitalistinen rahakone tuotti voittoja, joita privatisoitiin veroparatiiseissa. Kasvu, jota rahoitettiin pankkien tuottamalla velalla, johti kokonaisten maiden ylivelkaantumiseen, ja eritoten USA:ssa elettiin velaksi muiden maiden kustannuksella. Siellä syntyi hullun rahan tauti. "Hullu raha" oli halpaa ja löysää velkaa. Globalisoiduilla finanssimarkkinoilla amerikantauti levisi maapallon joka ikiseen kolkkaan.

Reaalitaloudessa globalisaatio on ollut työn ja toimeentulon alennusmyyntiä: työn siirtämistä korkeiden standardien maista sosiaalisen dumpkauksen ja ympäristön saastuttamisen salliviin maihin.

Finanssitaloudessa, pääomamarkkinoilla, globalisaatio on ollut rahan vapautta julkisesta valvonnasta, varallisuuden (kiinteistöjen, yritysten, pörssiomaisuuden) hintojen samanlaistumisesta ja yhdenmukaistumisesta sekä maailmanlaajuisista keinottelusta virtuaalisilla finanssituotteilla. Velka yhdisti taloudet toisiinsa.

Finanssimarkkinoilla (mutta ei vain julkisissa pörseissä vaan myös pankkien kahdenvälisissä salaisissa operaatioissa) pääomille pyritään tuottamaan korkein mahdollinen tuotto. Paras tuotto on saatu virtuaalisten finanssituotteiden hinnannoususta, jonka edellytys on ollut pankkien siittämä virtuaalinen raha, niiden keskinäinen velka.

Tätä "hötörahaa" luotiin jakamalla jo kertaalleen omistettu omaisuus moneen uuteen osaan ja ketjuttamalla "uusi" omistettava monen uuden tuotteen päähän kauas alkuperäisestä reaaliomaisuudesta, esineellistetyistä työstä ja työn kasaumisesta.

Markkinoilla yksityinen (hötö)raha sekoittui keskuspankkien liikkeelle laskemaan julkiseen rahaan tavalla, joka ei ollut valtioiden hallinnassa eikä näkynyt keskuspankkien tilastoissa. Rahan liikkeellelasku oli privatisoitu velan tuotannoksi kaikkinaisiin keinottelutarpeisiin.

Pääomamarkkinoiden inflaatio

USA:ssa keskuspankkijärjestelmän (Federal Reserve, Fed) ainoa tavoite oli taloudellinen kasvu. Markkinafundamentalisti Alan Greenspanin johdolla Fed reagoi kasvun kaikkinaiseen takkuiluun alentamalla rahan hintaa. Markkinakorot seurailivat Fedin viitekorkoja, ja raha oli sekä halpaa että löysää.

Kun ei ollut normaalia niukkuutta rahasta, sekä todellisten että virtuaalisten finanssituotteiden hinnat nousivat. Syntyi pääomamarkkinoiden inflaatio. Sitä ei kansantaloustieteessä tunneta eikä ole käsitteellistetty. Teoriavajeen johdosta standarditaloustieteilijät eivät osanneet varoittaa virtuaalisen finanssitalouden kuplasta, joka näkyi varallisuusarvojen inflatoitumisena, ja sen jälkeen seuranneesta katteettomien varallisuusarvojen poispyyhkiytymisen tsunamista. Käytäntö ylitti talousteorioiden rajat ja kuohitsi kansantaloustieteilijät todellisuuden selittäjinä. Tiede kuvasi hallitsevan luokan etua ja tahtoa.

USA:ssa elettiin pyhässä uskossa ikuiseen taloudelliseen kasvuun ja tyhjästä luotujen finanssituotteiden loputtomaan arvonnousuun. Se oli velallisten elämää sokaistuneina virtuaalisten arvonnousujen tuottamasta rahailuusiosta.

Uuden velan innovoiminen oli edullista pankinjohtajille eli bankstereille, noille meidän aikamme gangstereille. Mitä enemmän aineetonta hötörahaa he kykenivät tuottamaan, sitä suuremmat aineelliset palkkiot eli bonukset he saivat siitä itselleen. Yleisestä edusta piittaamaton yksityinen etu ja ahneus olivat maailmantalouden laman katalyytit.

Sekundaa priimana

USA:n ylivelkaantumisen symboliksi ovat muodostuneet asuntoluottomarkkinat.

Kun asuntojen hinnat olivat jatkuvassa nousussa, banksterit keksivät ruveta kasvattamaan bonuksiaan rekrytoimalla systeemiin kokonaan uuden, (maksukyvyttömistä kansalaisista koostuneen) asuntovelallisten joukon. Sitä varten kehiteltiin subprime-lainat (subprime = priimaa huonommat), joilla velallinen sai pankiltaan luottoa 100 % - ja enemmänkin - asunnon hinnasta. Pari ensimmäistä vuotta olivat lyhennysvapaita, mutta sitten alkoi tapahtua: korko nousi sen jälkeen 6-7 prosenttiyksikköä yli hyvien lainojen koron. Asuntojen jatkuvan hinnannousun uskottiin turvaavan pankkien saatavat; olihan pankin aina

mahdollista myydä vakuutena ollut asunto kalliimmalla kuin oli sitä vastaan annettu luotto.

Innovointi jatkui niin, että pankit keräsivät yhteen tuhansia tai kymmeniätuhansia velkoja ja niputtivat ne arvopapereiksi, joita myytiin sijoittajille (eläke- ja muille rahastoille) täkynään subprime-luottoihin kirjatut korkeat korot ja suuret tuotto-odotukset. Sillä tavalla pankit jälleenrahoittivat antamansa roskaluotot.

Näiden uusien finanssituotteiden myyjä autoivat luottoluokitusyhtiöt, jotka antoivat -maksua vastaan - roskapapereille hyvät laatuluokitukset. Luottoluokittajat kuuluvat lamasyllisten etujoukkoon.

Virtuaalista hötörahaa luotiin myös arvopaperistamalla - eli siis jälleenrahoittamalla - yrityksille annettuja luottoja. Niistä käärittiin läpinäkymättömiä miljardipaketteja (CDO:t, CLO:t). Samoihin paketteihin hyvien yritysvelkojen kanssa käärittiin sitten huonoja subprime-luottoja, ja syntynyttä sekundaaria sisältäneet uudet tuotteet myytiin - taas luottoluokittajien avittamana - priimana.

Velalla vivuttaminen

Ahneet banksterit eivät olleet vain rahan lainaksi antajia vaan myös ottajia. Myös pankit käyttivät - bankstereiden bonusten kasvattamiseksi - velkavipua.

Velkavivutuksessa idea on se, että finanssituotteita ostetaan pienellä omarahoitus- ja suurella velkarahoitusosuudella. Kun elettiin yleisessä uskossa pääomatuotteiden hintojen päättymättömään nousuun (eli pääomamarkkinoiden inflaation jatkumiseen), velkavipu toimi. Kun arvossa kasvanut ja velaksi ostettu finanssituote myytiin pois ja velka maksettiin myynnin tuotolla, arvonnousu kirjautui kokonaisuudessaan bankstereiden hallinnoiman pienen omarahoitusosuuden hyväksi.

Näitä osto- ja myyntitarkoituksia varten pankit perustivat veroparatiiseihin virtuaalipankkeja (SIV), jotka rahoittivat toimintansa pankkien välisiltä vakuudettomilta halvan rahan markkinoilta. Arvonnousua synnyttiin myymällä itselle ja ostamalla itseltä.

Veroparatiisit ovat kaikkien suurten pankkien (ja erityisesti keinottelusta ja veronkierrosta eläneiden hedge-rahastojen) virtuaalisten haarakonttoreiden julkinen kotipesä.

Systemin levittäytymistä maailmalle kuvaa venäläisen oligarkin Oleg Deripaskan tapaus.

Venäjällä länsipankit rahoittivat oligarkkien toiminnan. Halvalla tuontirahalla Deripaska osteli yrityksiä ja antoi aina uuden ostoksen rahoituksen vakuudeksi edellisen oston omaisuuden. Kun amerikantauti tuli Venäjälle, omaisuusarvot sulivat mutta velat jäivät, ja sillä tavalla Deripaskan ja muiden miljardöörien velkavipu meni epäkuuntoon. Kun eilisen voittajista tuli tämän päivän häviäjiä, monien läntisen kapitalismin maiden miljardöörien tapaan oligarkkien kohtalo on valtiiovallan (lue: Putinin) käsissä ja lisää Venäjällä valtiokapitalismia ja harvainvaltaista ”demokratiaa”. Vain valtio voi pelastaa hätään joutuneet kapitalistit.

Johdannaislottoa miljardeilla

Hullun rahan tauti paheni, kun rahamarkkinoiden osto- ja myyntiliikkeet rupesivat käymään kauppaa johdannaisilla. Ne olivat irti päästetty pullon paha henki, jota ei saatu tungetuksi takaisin pulloon.

Monet johdannaiset ovat vedonlyöntiin verrattavia arpalippuja, joilla ei käydä kauppaa pörssissä vaan myös salassa niiden ulkopuolella. Kun niitä ostetaan ja myydään kahdenvälisesti ohi pörssien, julkisuuden ulottumattomissa tehtävien kauppojen seurauksena yksikään valvoja tai sääntelijä (joiden toiminnot oli USA:ssa pyhitetyssä kasinokapitalismissa ajettu alas) ei tiedä, miten paljon pankkien taseissa on lottokuponkeja. Ne ovat systemin Mustia Pekkoja siinä missä arvopaperistetut subprime-velatkin.

Johdannainen on aineeton finanssituote. Se ei ole itsessään mitään, millä olisi arvoa, mutta sillä, mistä se on johdettu, saattaa olla. Sillä on epäsuora yhteys reaalityönteeseen, jos se johdetaan työn tuloksista, työn kasaumisesta tai käyttöarvoista, mutta finanssiturhake on myös miljardiluokan panos arvaukseksi pörssikurssien tai reaaliomaisuuden arvon muutoksen suunnasta ilman mitään aineellista sisältöä.

Kapitalismin viimeisimpinä hulluina vuosina olemassa oleva omistettava ketjutettiin johdannaisilla niin kauaksi reaalityoudesta, että johdannaistaloudella ei enää ollut yhteyttä työn ja tuotannon talouteen. Johdannaiset olivat suurimmalta osin hötörahaa, ja omistusketjujen loppupäässä alkuperäinen omistettava oli liudentunut kuvitteellisen rahan mössöksi.

Siitä, kuinka paljon johdannaista synnytettiin tyhjästä, on vain sumeaa tietoa. Määrä oli niin iso, ettei sitä ihmisjärki käsitä.

Mustat Pekat

Banksterit kasvattivat bonuksiaan - ja tuottivat pankkijärjestelmään uusia Mustia Pekkoja - sitomalla samoihin paketteihin finanssihaitakkeita: arvopaperistettuja subprime-luottoja, yritysluotoista niputettuja arvopapereita (CDO:t, CLO:t) ja mitä eksoottisimpia johdannaista. Näistä synteettisistä "arvopapereista" ketjutettiin uusia monipolvisia johdannaisten johdannaista.

Toki tiedettiin, että tässä kaikessa oli riskinsä.

Riskejä vastaan pankit ja rahastot saattoivat ottaa luottovakuutuksia, joilla vakuutuksen antaja sitoutui korvaamaan finanssituotteen mahdollisen arvonalenemisen.

Sen sijasta, että riskit olisi niillä katettu, nämä vakuutukset syvensivät kriisiä. Ne nimittäin tehtiin johdannaisina (CDS), joilla ei ollut katetta vakuutusten myyjien taseissa, ja niin riskin poistoon tarkoitetuista vakuutuksista itsestään tuli systeemiin uusia Mustia Pekkoja.

Pankkien keskinäisen luottamuspulan oloissa kapitalismin sydämeen tuli tulppa, kun rahankierron ylläpitämisen sijasta pankit joutuivat vetämään pois kierrosta luomaansa katteetonta hötörahaa. Oli loppunut luotto finanssituotteisiin kiinnittyneiden arvojen säilymiseen. Hötörahan sisäänveto vähensi merkittävästi pankkien lainanantoa työn ja tuotannon talouden käynnissäpitoon.

Hallitukset tuottavat moraalikadon

Yhdysvaltalaisen Lehman Brothersin konkurssi syyskuussa 2008 osoitti, että pankkien keskinäisistä suhteista ja finanssihyödykkeistä oli kutoutunut sellainen verkko, että Lehmanin jälkeen toisen suuren pankin päästäminen konkurssiin olisi tuhonnut kapitalismin finanssijärjestelmän perusteet. Kun pankit eivät edes yhden ison konkurssin jälkeen luottaneet toinen toisiinsa eivätkä lainanneet toisilleen rahaa lyhyellä (yön yli) maksuajalla, maailman rahankierto pysähtyi. Ilman pankkien välisiä markkinoita ei kapitalismi toimi.

Niinpä poliitikkojen suurin huoli onkin ollut suurten pankkien pelastaminen konkurseilta. Vain niin pieniä pankkeja on päästetty konkurssiin, että on voitu turvata niiden tallettajien säästöt julkisilla varoilla.

Monet hallitukset lisäsivät kansalaisten verovaroin oman maansa konkurssisuoja: pankkien vakavaraisuutta. Sitä mitataan omien pääomien suhteella velkoihin. Pankkeja on pääomitettu joko kansallistamalla niitä tai antamalla niille sellaista uutta osakepääomarahaa, joka niiden on mahdollista maksaa takaisin valtiolle (ja sillä tavalla privatisoida itse itsensä uudelleen).

Kun maailman suurimpiin kuuluvat pankit pelastettiin, ne säilytettiin vanhojen omistajien vallassa. Moraalikato (moral hazard) oli sitä, että kapitalistisen omistuksen subjektit eli osakkeenomistajat eivät joutuneet sanottavasti kärsimään pankkiensa keinottelusta ja renegeistä isänniksi ryhtyneiden bankstereiden ahneudesta.

Valtiovallan pelastusoperaatioiden ansiosta banksterit maksavat kriisinkin oloissa itselleen bonuksia lähes entiseen tapaan. Kapitalismissa ei toimi itse- tai omavalvonta vaan ainoastaan pakko, jota ei ole.

Rahan alennusmyyntiä nollakorolla

Kun hallitukset keskittyivät kapitalismin pelastustalkoissa pankkijärjestelmän rakenteiden säilyttämiseen, rahajärjestelmän sydämen sulamisen tehohoito jäi keskuspankkien tehtäväksi.

Ensin USA:ssa ja sen jälkeen monissa muissa maissa keskuspankki lähes nollasi pankeille lainaksi annettujen pikavippien hinnan, ja pankit saivat lainaksi rajattomasti halparahaa.

Fedillä ei kuitenkaan ollut riittävästi omaa rahaa pankkien subventoimiseen, ja se lainasi rahaa USA:n hallitukselta. Kun hallituksellakaan ei ollut tarpeeksi rahaa (eikä se halunnut periä enemmän veroja), valtiovarainministeriö määrättiin tuottamaan rahaa tyhjästä lisäämällä liikkeellä olevan julkisen rahan määrää ns. setelirahoituksella (quantitative easing).

Sillä tavalla kylvettiin maailmantalouteen tulevan inflaation siemenet.

Monissa reaalikapitalismin maissa toimittiin USA:n mallin mukaan. Kun Euroopan Keskuspankki (EKP) turvasi euromaiden pankeille lyhyen rahan tarpeen lähes nollakorolla, sen seurauksena suomalaiset pankit vapautuivat maksamasta korkoa tallettajilleen ja voivat olosuhteisiin nähden paksusti.

Taloudellisen kasvun käynnistymistä ei kuitenkaan ratkaista lyhyen maksuajan rahan nollakoroilla, vaan yritysten on saatava rahaa lainaksi pitkällä maksuajalla. Sitä rahaa eivät hallitukset ja keskuspankit ole kyenneet tuottamaan omilla toimillaan.

Finanssipolitiikka ja velkaelvytys

Hullun rahan tauti, joka syntyi katteettomasta rahasta, maksamattomasta velasta, keinottelusta ja ahneudesta, on sairastuttanut myös reaalityalouden.

Luottolama on sitä, että reaalityaloudelle ei ole tarjolla riittävästi luottoja mihinkään hintaan.

Kun rahapolitiikka (korot, setelirahoitus, valuuttakurssitkin) on keskuspankkien vastuulla, finanssipolitiikan työvälineinä ovat valtioiden budjetit. Velkaelvyttävät hallitukset kilpailevat yritysten kanssa samoista rahoista, ja lainojen kysynnän kasvu nostaa rahan hintaa kaikille. Pankit voivat luottolamasta huolimatta paksusti.

Finanssimarkkinoilta saatavan uuden velan puutteessa reaalityalouden kasvuluvut ovat romahtaneet. Lamaa on viime kädessä työttömyyden kasvu, mihin liittyy kansalaisten sosiaalisen voiminnan huonontaminen.

Yhteiskuntarauhan turvaamiseksi hallitukset ovat alkaneet hokea poliittista mantrasanaa: ELVYTYS. Kun hallituksilla ei ole tarvittavia verotuloja - ns. keynesiläisen - julkisen kysynnän lisäämiseen, tarjolla on vain yksi vaihtoehto: elvytys uudella velalla. Valtioiden vastuulle otetaan bankstereiden rikkoman kansantaloukoneen käynnissäpito.

Kuinka paljon valtio voi vapaasti velkaantua?

Valtioiden ja kansalaisten velkaantumiseen vaikuttavat eri säännöt, sillä valtioiden ei todellisuudessa tarvitse maksaa velkojaan takaisin. Riittää, että ne säilyttävät velanhoitokykynsä. Sillä tavalla ne voivat maksaa vanhaa velkaa uudella.

Valtioiden (yli)velkaantumisella on kuitenkin vaikutus kansallisen rahan sisäiseen ja ulkoiseen arvoon. USA:n tapauksessa esiin nousee dollarin asema maailman avainvaluuttana; koostuuhan monien maiden valuuttavaranto suurimmalta osin dollareista. USA:n etu on se, että se on velkaantunut omassa valuutassaan. Jos sen suurimmat lainanantajat (Kiina, Japani, Taiwan, Saudi-Arabia) hylkäävät dollarin, se devalvoituu rajusti, ja Yhdysvaltoihin annettujen lainojen reaaliarvo romahtaa. Se on uhka, jonka varjossa dollari säilyttää erityisasemansa?

Mitä tapahtuu todella?

Lama on kapitalismin systeemikriisi, jonka synnyttivät pankkien liikkeelle laskema kuvitteellinen

raha, halpa ja löysä velka.

Kapitalismin rakenteet ovat säilyneet laman maailmanlaajuistumisesta eli globalisoitumisesta huolimatta.

Ei ole tehty poliittista uskonpuhdistusta kyseenalaistamalla fundamentalistien mantra rahan tukkumarkkinoiden itsesääntelyn autuudesta ja yksityisomistajien ahneudesta taloutta käynnissä pitävänä voimana.

Hullun rahan taudin hoito tuotti laajamittaisen moraalikadon: voitot oli privatisoitu, mutta tappioita kansallistetaan.

Amerikantauti murensi USA:n maailmanlaajuista taloudellista hegemoniaa ja siirsi maailmantalouden kehityksen painopisteen Aasiaan.

Johtavissa kapitalistisissa maissa on deflaatiota muistuttava tilanne, jota tarvitaan yleisen kriisitietoisuuden synnyttämiseen ja yhteisvastuun hyväksyttävyyden lisäämiseen.

USA:n ylivelkaantuminen maksatetaan myös syyttömällä suomalaisilla lomauttamalla ja irtisanomalla työntekijöitä ja huonontamalla sosiaalisia turvaverkkoja.

Systeemikriisin tuottamaan luottolamaan eivät auta finanssipolitiikan velkaelvytys ja rahapolitiikan nollakorot (sekä setelirahoitus), koska ongelmaksi jää pitkän maksuajan velan saatavuus ja hinta.

Kun yksityistä ylivelkaantumista hoidetaan julkisella lisävelalla, velat eivät vähene, ja velkaongelman lopulliseksi ratkaisuksi tulee deflaatiokauden jälkeen köyhien kyykyttäminen inflaatiolla?

Kapitalismi on hullun rahan taudin jäljiltä heikkouden ja pysähtyneisyyden tilassa, josta se kuitenkin selviää - vaihtoehtojen puutteessa tai niiden huonon uskottavuuden takia - ulos vähin vaurioin?